

PILAR III
Offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravforskriften

Oppdatert per 31.12.2019

Innhold:

Innledning	3
Kapitaldekningsregelverk – Basel III/CRD IV	3
1.1 Kapitaldekningsregler i Helgeland Sparebank.....	4
Oversikt over konsernet	4
Ansvarlig kapital og kapitalkrav	4
1.2 Kapitaldekning	4
1.3 Minimumskrav kapital og beregningsgrunnlag	5
Risikostyring og kapitalstyring i Helgeland Sparebank	7
1.4 Generelt om styring og kontroll	8
1.4.1 Styret	9
1.4.2 Risikoutvalg	9
1.4.3 Revisjonsutvalg	9
1.4.4 Administrerende direktør og ledergruppe	9
1.4.5 Kredittutvalg(KRUT).....	10
1.4.6 Finansutvalg(FUT).....	10
1.4.7 Forretningsområdene/risikoeier	10
1.5 Interne kontroll- og overvåkingsfunksjoner.....	10
1.5.1 Risikostyring	10
1.5.2 Compliance	11
1.5.3 Internrevisjon	11
1.5.4 Intern kontroll	11
1.6 Risikogrupper, vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov	11
Styring og kontroll Pilar I	13
1.7 Kredittrisiko	13
1.8 Brutto Utlån og tapsavsetning i balansen.....	14
1.9 Operasjonell risiko	14
Styring og kontroll Pilar II	15
1.10 Metodevalg og beregning av økonomisk kapital	15
1.11 Konsentrasjonsrisiko	15
1.12 Likviditetsrisiko	15
1.13 Markedsrisiko.....	16
1.14 Forretningsrisiko	17

Innledning

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1 januar 2007. Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom blant annet krav om offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold. Dette dokumentet oppfyller konsernet Helgeland Sparebank sin informasjonsplikt etter dette regelverket.

Dokumentet oppdateres og publiseres årlig. Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis og offentliggjøres i form av note til bankens kvartalsregnskap.

Rundskriv 12/2016 dekker Finanstilsynets krav til prosess og innhold i foretakenes risiko- og kapitalvurderinger, ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

Alle beløp i dokumentet er angitt i mill. kr. med mindre noe annet er spesifisert.

Kapitaldekningsregelverk – Basel III/CRD IV

EUs direktiv for kapitaldekning bygger på en standard for beregning av kapitaldekningen og vektlegger;

- Bedre risikostyring og kontroll
- Mer risikofølsom kapital
- Tettere tilsyn
- Økt informasjon til markedet

Regelverket bygger på tre pilarer:

Pilar I - Generelle kapitalkrav (minstekrav og bufferkrav)

Pilar II - Regler om samlet risiko og kapitalvurdering

Pilar III - Bankens offentliggjøring av informasjon

Generelle kapital krav (minstekrav og buffer krav)

Gjennom Basel III/CRD IV ble det innført økte minimumskrav til ren kjernekapital under minstekravet og ulike bufferkrav utover minstekravet i Pilar I.

- Nye minstekrav til ren kjerne kapital (4,5 %) og kjernekapital (6 %). Krav til minimum ansvarlig kapital er uforandret (8 % = 4,5 % + hybrid kapital 1,5 % + tilleggskapital 2 %).
- Ulike krav til buffere over minstekravet. Det såkalte kombinerte buffer kravet består av følgende separate buffere:
 - Kapitalbevaringsbuffer - bygge kapital i gode tider som skal bidra til å hindre at kapitalen faller under minimumskravet i kraftige nedgangsperioder (+2,5 %)
 - Systemrisikobuffer - dempe langsiktig- ikke syklisk system - eller makrorisiko (+3 %)
 - Motsyklisk kapitalbuffer - dempe effekten av sykliske variasjoner ved å bygge opp ekstra bufferkapital i perioder der kredittveksten er særlig sterk. (0-2,5 %)
 - Buffer for systemviktige institusjoner – redusere sannsynligheten for krisesituasjoner som kan føre til finansiell ustabilitet og betydelige forstyrrelser i økonomien

Bufferkravene kombineres til et samlet bufferkrav

Finansdepartementet skal hvert kvartal fatte beslutning om nivået på den motsykliske kapitalbufferen.

Finansdepartementet har besluttet at banker, finansieringsforetak og morselskap i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern skal ha en motsyklisk kapitalbuffer bestående av ren kjerne som skal utgjøre 2,5 prosentpoeng.

Pilar II - Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar II omfatter krav til bankens prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil, opp mot bufferkravene, og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. ICAAP omfatter risikotyper som ikke er dekket av Pilar I, og skal være framoverskuende.

Finanstilsynets rundskriv 12/2016, «Finanstilsynets praksis for vurdering av risiko og kapitalbehov», gir ytterligere retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess knyttet til Pilar II.

Det norske Finanstilsynet har i høringsnotat referert til forskrifter for nytt regelverk beskrevet at:

«de nye bufferkravene vil imidlertid delvis dekke noen av de områdene som skal vurderes under Pilar II.

Myndighetenes vurderinger av kapitalbehov ut over minstekravene må tilpasses disse forhold. Kapitalbehov for institusjonsspesifikke risikoforhold vil i større grad kunne vurderes uavhengig av bufferkravene.»

Med bakgrunn i dette har Helgeland Sparebank foretatt konkret vurdering av om de enkelte risikofaktorer er institusjonsspesifikke og således må komme som et tillegg til minimum - og bufferkrav.

Finanstilsynets vedtak om fastsettelse av Pilar II krav ble mottatt 10.03.2017 og utgjør 2,2 % av beregningsgrunnlaget.

Pilar III – Offentliggjøring av informasjon

Pilar III omfatter krav til offentliggjøring av informasjon. Dette dokumentet oppfyller banken sin plikt til offentliggjøring av informasjon etter kapitaldekningsregelverket.

1.1 Kapitaldekningsregler i Helgeland Sparebank

De metodene som Helgeland Sparebank benytter ved beregning av kapitalbehovet for kredittrisiko og operasjonell:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetode	Standardmetoden	Basismetoden

Oversikt over konsernet

Konsolidering

Datterselskaper er alle selskaper som Helgeland Sparebank har bestemmende innflytelse overfor. Bestemmende innflytelse oppnås normalt når konsernet eier, enten direkte eller indirekte, mer enn 50 % av aksjene, og er i stand til å utøve faktisk kontroll over selskapet. Oppkjøpsmetoden er brukt ved regnskapsføring av oppkjøpte enheter.

Datterselskap Helgeland Boligkreditt AS (HEBO) er underlagt regelverk om kapitaldekning. Egenberegnet behov for kapital inngår i konsernberegningene i ICAAP, men HEBO beslutter egne kapitalmål.

Ansvarlig kapital og kapitalkrav

Den ansvarlige kapital består av kjernekapital og tilleggskapital. Ved beregning gjelder fradrag, tillegg iflg. definisjon i kapitaldeknings forskrift.

1.2 Kapitaldekning

Morbank			Konsern	
31.12.18	31.12.19	Kapital	31.12.19	31.12.18
208	209	Egenkapitalbevis	209	208
971	971	Overkursfond	971	971
-2	-1	Egne egenkapitalbevis	-1	-2
299	299	Hybridkapital (FO)	299	299
1.476	1.478	Sum innskutt kapital	1.478	1.476
558	590	Grunnfond	590	558
441	439	Fond for urealiserte gevinster	439	440
33	53	Gavefond	53	33
710	822	Utjevningfond	822	710
33	112	Avsatt utbytte	112	33
0	0	Annen egenkapital	69	70
1.775	2.017	Sum opptjent egenkapital	2.085	1.844
3.251	3.494	Sum balanseført egenkapital	3.563	3.320
-299	-299	Hybridkapital (FO)	-299	-299
-74	-90	Eierandeler i finansinstitusjoner, inkl. Brage Finas	-84	-68
-102	-195	Øvrig (Utbytte, gaver, andre fradrag)	-194	-102
2.776	2.910	Sum ren kjernekapital	2.987	2.851

-16	-17	Eierandeler i finansinstitusjoner	-16	-14
0	0	Øvrig	0	0
299	299	Hybridkapital (FO)	299	299
3.059	3.192	Sum kjernekapital	3.271	3.136
451	452	Ansvarlig lånekapital	452	451
0	0	Eierandeler i finansinstitusjoner	0	0
0	0	Øvrig	0	0
451	452	Sum tilleggskapital	452	451
3.510	3.644	Sum netto ansvarlig kapital	3.723	3.587
16.950	16.201	Vektet beregningsgrunnlag *)	17.893	18.310
16,37 %	17,97 %	Ren kjernekapitaldekning i %	16,69 %	15,57 %
18,04 %	19,71 %	Kjernekapitaldekning i %	18,28 %	17,13 %
20,71 %	22,50 %	Totalkapitaldekning i %	20,81 %	19,59 %
		Sum ren kjernekapital inkl. samarbeidende gruppe	3.087	2.923
		Sum kjernekapital inkl. samarbeidende gruppe	3.400	3.232
		Sum netto ansvarlig kapital inkl. samarbeid. gruppe	3.872	3.700
		Vektet beregningsgrunnlag inkl. samarbeidende gruppe	18.729	19.174
		Kapitaldekning inklusiv samarbeidende gruppe		
		Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	16,48 %	15,25 %
		Kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	18,16 %	16,86 %
		Totalkapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	20,68 %	19,30 %

Basel III og kapitaldekningsreglene

Helgeland Sparebank har valgt standardmetoden for beregning av kredittrisiko og basismetoden ved beregning av operasjonell risiko.

Bankvirksomhet innebærer risiko på mange områder. God risiko og kapitalstyring er et sentralt strategisk virkemiddel i Helgeland Sparebank. Som en del av Basel III er det for de ulike risikoområder vurdert behov for tilleggskapital. Vurderingene er underbygget med ulike interne vurderinger og beregningsmodeller. Dette er oppsummert i bankens ICAAP, som er styret sitt dokument for dokumentasjon av beregnet kapitalbehov og plan for kapitalstyring. Ut fra disse vurderingene har banken fastsatt mål for kjernekapitaldekning.

Vektingen av konsernets eiendels- og utenom balanseposter er foretatt i henhold til regler i Basel III, fastsatt av Finanstilsynet.

Kapitaldekningen viser konsernets soliditet i forhold til risikovektet balanse.

1.3 Minimumskrav kapital og beregningsgrunnlag

Fra 31.12.18 er lovbestemt minstekrav på ren kjernekapitaldekning på 12,0 % (12,5 % fra og med 31.12.19). Banken har et Pilar 2 tillegg på 2,2 %. Konsernets kapitalkrav inkludert Pilar 2 tillegg utgjør dermed 14,7 % 31.12.2019.

Bankens styre har vedtatt en kapitalplan for 2019 - 2023, hvor tilfredsstillelse av kapitalkravene i CRD IV er sentralt.

Kapitalbehovet er beregnet ut fra standardmetoden for beregning av kredittrisiko og basismetoden ved beregning av operasjonell risiko. Kapitalkrav Basel III

Noten viser beregningsgrunnlag Basel III (standardmetode kredittrisiko)

31.12.18	31.12.19	Beregningsgrunnlag	31.12.19	31.12.18
0	0	Stater og sentralbanker	0	0
240	410	Lokale og regionale myndigheter	410	240
393	452	Institusjoner	310	172
1.696	1.588	Foretak	1.588	1.696
1.067	985	Massemarkedsengasjementer	1.058	1.022
9.605	8.484	Engasjementer med pant. i eiendom	11.313	12.331
530	770	Forfalte engasjementer	843	545
763	804	Obligasjoner med fortrinnsrett	122	114
0	0	Andeler i verdipapirfond	0	0
1.213	1.237	Egenkapitalposisjoner	633	630
155	156	Øvrige engasjementer	257	220
15.662	14.886	Beregningsgrunnlag kredittrisiko	16.533	16.970
1.268	1.308	Beregningsgrunnlag operasjonell risiko	1.349	1.320
20	8	Fradrag/tillegg i beregningsgrunnlaget	11	20
16.950	16.201	Totalt beregningsgrunnlag	17.893	18.310

Bankens styre har vedtatt en kapitalplan for 2019 - 2023, hvor tilfredsstillende av kapitalkravene i CRD IV er sentralt.

Bankens målsetting er en ren kjernekapitaldekning og totalkapitaldekning (konsern) på minimum 1% over de regulatoriske kravene, pt. 16,0 % ren kjerne og 19,5 % totalkapital.

Kapitalbehovet er beregnet ut fra standardmetoden for beregning av kredittrisiko og basismetoden ved beregning av operasjonell risiko. Kapitalkrav Basel III

Risikostyring og kapitalstyring i Helgeland Sparebank

1.4 Generelt om styring og kontroll

Styret er opptatt av å sikre at konsernet har god risikostyring og intern kontroll. Konsernets prinsipper og rammer for intern kontroll og risikostyring er nedfelt i egne styringsdokumenter som gjennomgås av styret:

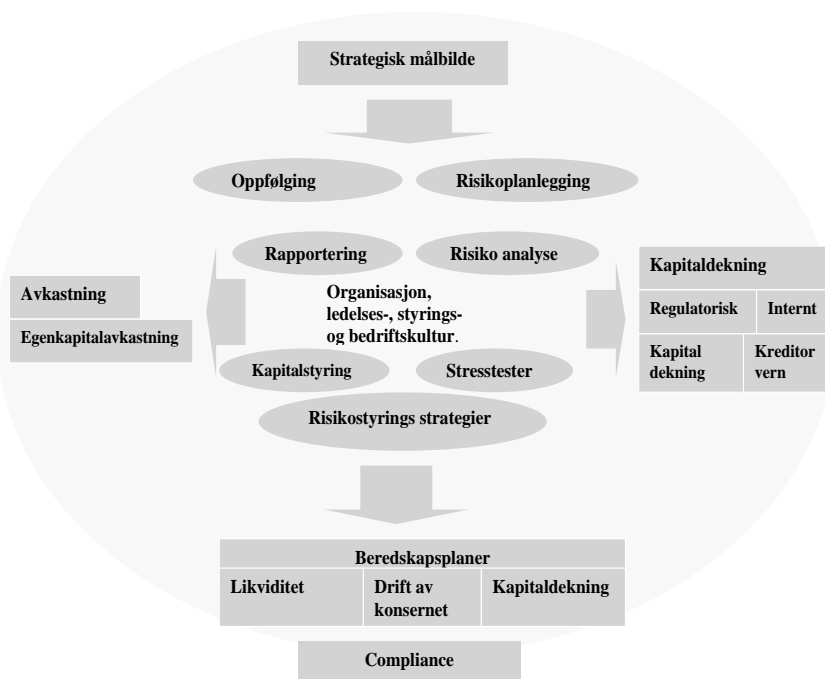
- Risikostrategi
- Overordnet styring operasjonell risiko
- Risikostyring-retningslinjer

Styringsdokumentene er konsernets interne rammeverk for god styring og kontroll, og gir føringer for konsernets overordnede holdninger til risiko, samtidig som den skal sikre at konsernet har en effektiv og hensiktsmessig prosess for dette. Rammeverket gir retningslinjer for hvordan banken skal integrere kapitalvurderingsprosess med banken sin strategiprosess.

Formålet med ICAAP prosessen er å gi styret grunnlag å vurdere bankens størrelse og sammensetning av ansvarlig kapital sett i forhold til bankens risiko og risikoprofil.

Risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske mål og utvikling. Kapitalstyringen skal sikre at Helgeland Sparebank har en god kapitaldekning og en konkurransedyktig avkastning sett i forhold til risikoprofil.

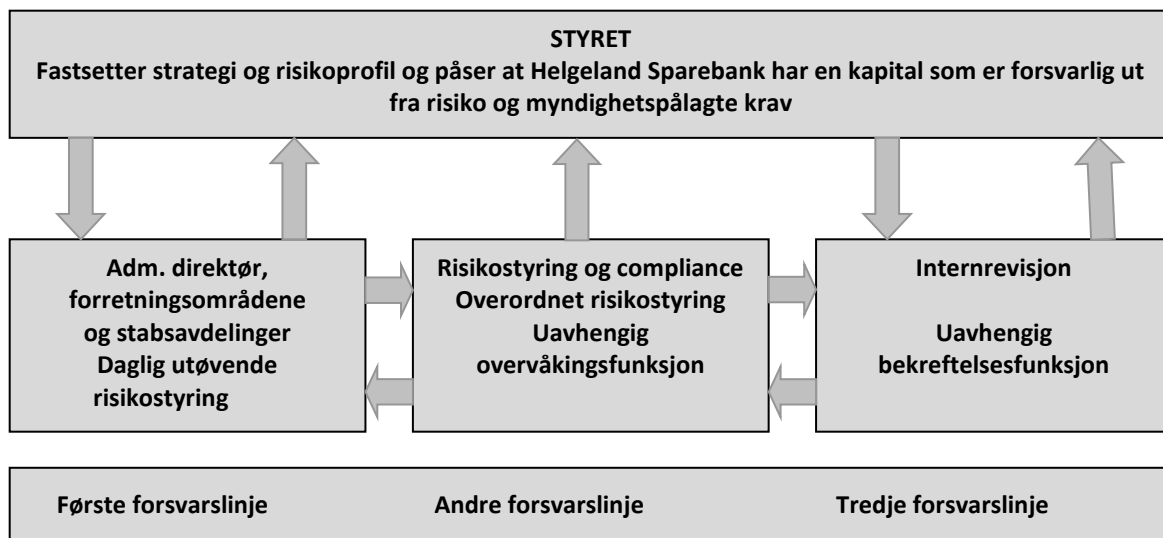
I bankens årlige strategiprosess utarbeides kapitalplan som skal sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Femårs prognoser fremskriver den finansielle utviklingen. I tillegg utarbeides det finansielle stresstester som viser en situasjon med alvorlige økonomiske tilbakeslag.

Organisering

Helgeland Sparebank har som prinsipp at ansatte i den utøvende virksomheten skal styre og måle den risiko som Helgeland Sparebank utsettes for gjennom den løpende drift, og rapportere denne i henhold til vedtatte prosedyrer.

Det skal innenfor de ulike risikoområdene ikke være organisasjonsmessig sammenheng mellom de ansatte som utøver operativt arbeid, og de som har ansvaret for overvåking og rapportering av styringsmål.

1.4.1 Styret

Styret fastlegger de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringer i banken. Det er styrets ansvar å beslutte og å ta stilling til bankens kapitalplan, risikotoleranse og kapitalbehov. Styret i Helgeland Sparebank har overordnet ansvar for at:

- Banken har tilfredsstillende kapital ut fra strategisk målbilde og vedtatte forretningsstrategi
- banken har en tilstrekkelig ansvarlig kapital ut fra forsvarlig risikoprofil
- kapitalkrav i lover og forskrifter overholdes, herunder at de tilfredsstillende interne kvalitets- og kontrollkrav som følger av BASEL og ICAAP regelverk.

Styret skal påse at den interne kontrollen i virksomheten er sikret i et tilstrekkelig omfang på en systematisk måte, herunder at de tilfredsstillende tilføyelser til CRD IV og CRR (FOR-2014-08-22-1097).

1.4.2 Risikoutvalg

Underutvalg av styret med formål å bidra til at risiko- og kapitalstyringen i konsernet støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikoutvalget skal overvåke den samlede risiko og vurdere om konsernets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfanget av virksomheten.

Styret fastsetter instruks for og oppnevner medlemmer av risikoutvalget blant styrets egne medlemmer.

1.4.3 Revisjonsutvalg

Underutvalg av styret med formål å foreta mer grundige vurderinger av avtalte saksområder, herunder å styrke arbeidet med finansiell rapportering og internkontroll.

Styret fastsetter instruks for og oppnevner medlemmer av revisjonsutvalget blant styrets egne medlemmer.

1.4.4 Administrerende direktør og ledergruppe

Det er adm. direktør sitt ansvar å sørge for at styret er tilstrekkelig orientert om hovedtrekk i virksomhetens interne kontroll og i risikoforhold for øvrig.

Adm. Direktør har det operative ansvaret for bankens overordnede risikostyring, herunder utvikling av effektive målings- og styringssystemer og forsvarlig intern kontroll i.h.t. forskriftskrav.

Også ledergruppa skal behandle saker og gi innspill til bankens styring og kontroll av totalrisiko, herunder spørsmål om rating og overordnet balansestyring. Ledergruppa skal ta stilling til konsernets totale risikoeksponering og vurdere denne i forhold til konsernets og morbankens kapitalbehov. Ledergruppa har med unntak av Kredittdokument og Finansdokument ansvaret for revisjon av bankens styringsdokumenter før behandling i styret.

1.4.5 Kredittutvalg(KRUT)

Kredittutvalget skal være et rådgivende organ og høringsinstans i saker som er beskrevet i KRUT-reglementet. Kredittutvalget skal ikke ha fullmakt som utvalg. Fullmaktsnivå begrenses av det enkelte medlems fullmakt.

Bankens bevilgningsreglement inkl. bevilgningsmatrisen angir hvilke fullmakter som gjelder for de enkelte rollene innenfor kredittområdet, med spesifisering i forhold til hvilke beløpsgrenser som gjelder for kundegrupper, risikoklasser, juridiske enheter og lån til kommuner.

Direktør BM og direktør PM har i samarbeid med administrerende direktør ansvaret for revisjon av bankens Kredittdokument før behandling i kredittutvalg og styret.

Mandat og sammensetning av Kredittutvalget fremgår av kredittstrategi og bevilgningsreglement.

1.4.6 Finansutvalg(FUT)

Finansutvalget skal være et rådgivende organ og skal blant annet sikre:

- Utvikling av interne strategier, rammer og regler
- Utøvelse innenfor finansområdet
- Overvåking og styring i forhold til interne regler og strategier
- Etterlevelse av regulatoriske krav

Finansutvalget skal være sammensatt av sentrale personer/enheter som har kritisk informasjon om likviditetssituasjonen, samt likviditets- og risikokrav. Finansutvalgets arbeid skal utføres innenfor retningslinjer gitt av styret..

Finansutvalget har ansvaret for revisjon av bankens Finansstrategi før behandling i styret.

Mandat og sammensetning av finansutvalget fremgår av Finansstrategi.

1.4.7 Forretningsområdene/risikoeier

Oppfølging, rapportering og overvåking: alle lederne i banken er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde.

En risikoeier er en navngitt person i den operative linjen som er ansvarlig for gjennom intern kontroll å styre en eller flere operasjonelle risikoer.

1.5 Interne kontroll- og overvåkingsfunksjoner

1.5.1 Risikostyring

Risikostyring dekker hele konsernet. Avdelingen skal identifisere, måle og vurdere bankens totalrisiko, samt ha overordnet ansvar for compliance. Risikostyring har ansvar for jevnlig rapportering av bankens totale risikoeksponering til ledelse og styret. Bankens risikostyringsenhet utgjør seks årsverk. Direktør risikostyring er direkte underlagt adm. direktør

- Ansvar for å fremme forslag til endringer og vedlikehold av styringsdokumenter relatert til bankens risikostyring; «Risikostrategi», «ICAAP-dokument», «Overordnet styring operasjonell risiko»
- Ansvaret for å overvåke og koordinere den samlede risikostyringen i virksomheten.

- Ansvar for etablering av risikostyring og intern kontroll og skal påse at risikostyrings systemer i virksomheten utvikles.
- Direktør risikostyring skal bekrefte at risikovurderingsprosessen gjennomføres i virksomheten,
- Direktør risikostyring har ansvaret for at det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Dette skal skje gjennom
 1. Et tydelig verdigrunnlag og en etisk standard som er klart kommunisert og forstått
 2. En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter, inklusive å påse at bla hvitvaskings og anti terror lovgivning og forskrifter er implementert.
 3. En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

1.5.2 Compliance

Risikostyring er overordnet ansvarlig for Compliance (Etterlevelse).

Banken har klart definert ansvarsområder og arbeidsprosesser som skal sikre:

- at bankens verdisyn og etiske retningslinjer følges
- prosess for å fange opp endringer i lover og forskrifter
- prosess for etterlevelse av lover og forskrifter
- etablerte 1 linje kontroller
- etablerte 2 linje kontroller

Det er etablert en uavhengig compliance-gruppe som ledes av direktør risikostyring.

Gruppens hovedansvar er å følge opp at compliance kontroller planlegges og gjennomføres i virksomheten. Samt at kontrollene særskilt fokuserer på etterlevelse av sentral lovgivning og forskrift for å redusere operasjonell risiko. Compliancegruppen inngår i andrelinje-kontroll og følger gjennom året opp at det gjennomføres uavhengige stikkprøvekontroller, risikooppfølginger og rapporteringer, spesielt innrettet for å bekrefte sporbarhet i etterlevelse knyttet til vesentlige områder for banken.

Etterlevelse har som mål å sørge for at det er samsvar mellom myndighetskrav, ulike standarder og hvordan banken løser oppgavene. De til enhver tid gjeldende regulatoriske krav skal etterleves.

1.5.3 Internrevisjon

Banken har internrevisjonsfunksjon som er direkte underlagt styret. Denne har anledning til å benytte ekstern kompetanse og kapasitet når dette anses nødvendig.

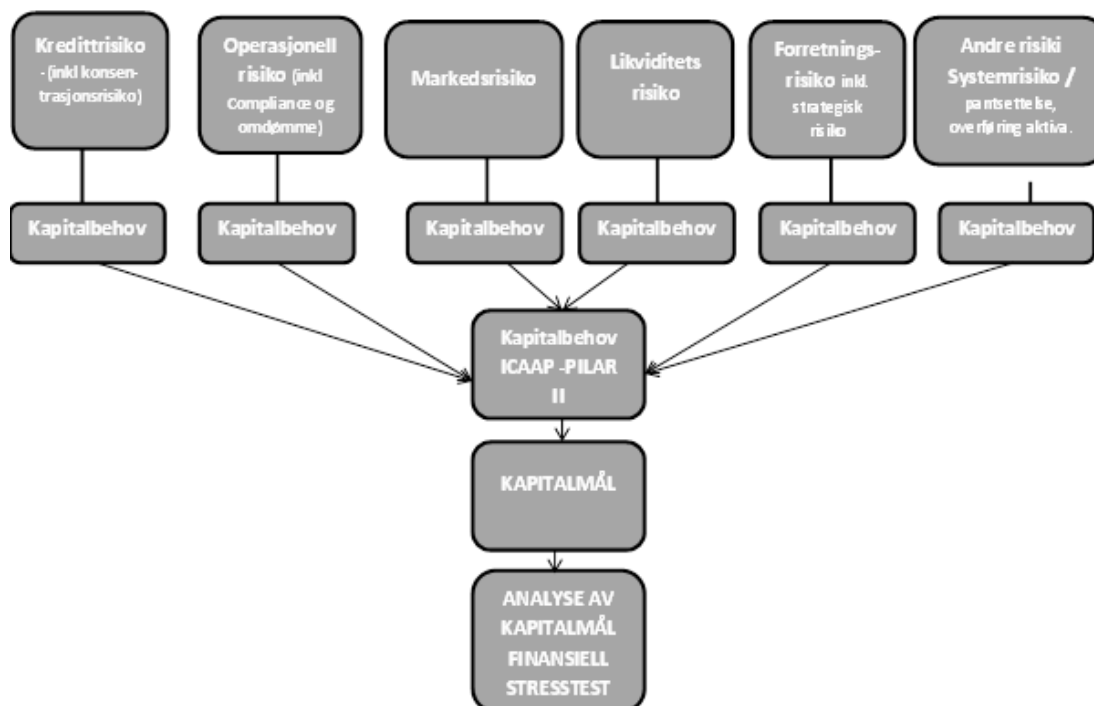
Dette er en overvåkingsfunksjon som uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av bankens internkontroll og styringsprosesser for å vurdere om internkontrollsystemer er tilfredsstillende og påse at portefølje og rapporteringssystemer fungerer etter forutsetningene.

1.5.4 Intern kontroll

Med Intern kontroll forstås en prosess – iverksatt, gjennomført og overvåket av styret, ledelsen og/eller andre ansatte for å gi rimelig sikkerhet for måloppnåelse innenfor følgende områder:

- målrettet, effektiv og hensiktsmessig drift
- pålitelig intern og ekstern rapportering
- overholdelse av lover, forskrifter og interne retningslinjer

1.6 Risikogrupper, vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov

Risikotype	Risikokategorier	Beregningsmetode
Kreditrisiko	Motpartsrisiko	Standardmetoden
	Konsentrasjonsrisiko	enkeltkunder, enkeltnæringer, utlånsvekst, eventuelt avvikende negativ porteføljekvalitet. (egne vurderinger etter Finanstilsynets modell fra rundskriv 12/2016)
	Restrisiko	Egne vurderinger / beregninger
Markedsrisiko	Aksjer, renter og valuta	Standardmetoden
	Risiko utover standard	Egne vurderinger / beregninger etter Finanstilsynets modell fra rundskriv 12/2016)
	Konsentrasjon, eierrisiko	Egne vurderinger / beregninger etter Finanstilsynets modell fra rundskriv 12/2016)
Operasjonell risiko	Ekstern, personell, rutiner, AHV og terrorfinansiering, IT-sikkerhet og compliance	Basismetoden
	Risiko utover Basismetoden	Egne vurderinger / beregninger inkl. vurderinger fra tapshendelsesregistre
	Konsentrasjon	Egne vurderinger / beregninger inkl.

		vurderinger fra tapshendelsesregistre
Likviditetsrisiko	Finansieringskostnad	Egne vurderinger / beregninger
	Konsentrasjonsrisiko	Egne vurderinger / beregninger
Annen risiko-herunder systemrisiko		Egne vurderinger / beregninger

Kredittrisiko blir målt etter samme metode som for minimum kapitaldekning etter standardmetoden, mens operasjonell risiko blir målt etter samme metode som for minimum kapitaldekning etter basismetoden. For kredittrisiko og operasjonell risiko gjøres det vurderinger og beregninger av tilleggs behov for kapital utover minimums krav til kapitaldekning, på samme måte som for andre risikoeer under Pilar II beregninger.

Konsernet benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget er 15 % av gjennomsnitt inntekt de tre siste år, multiplisert med 12,5.

Inntekten som tas med i beregningsgrunnlaget er i.h.t. kapitaldekningsforskriftene

Styring og kontroll Pilar I

1.7 Kredittrisiko

Definisjon

Kredittrisiko defineres som faren for tap som følge av at kunder eller motparter ikke kan overholde sine forpliktelser

Styring og kontroll

Overordnet strategi inneholder retningslinjer for fordeling mellom person - og bedriftsmarkedet. Konsernets kredittrisiko styres gjennom styringsrammer for porteføljen og styringsrammer for konsentrasjoner. Kreditstrategien evalueres og fastsettes årlig, og inneholder overordnede retningslinjer for bankens kredittgivning. Det er et bærende prinsipp at ledere og ansatte i den utøvende bankvirksomheten skal styre og måle den risiko som banken utsettes for gjennom den løpende drift og rapportere denne.

De viktigste virkemidlene i utøvelsen av kredittreglementet er:

- Restriktiv kredittgivning i forhold til
 - Skjerpet krav til risikodeling gjennom høyere egenkapitalandel
 - Etterlevelse av Finanstilsynets utlånsforskrift med kvartalsvis rapportering til styret
- Styring av virksomheten gjennom bruk av saksgangssystemer og fullmakts-rammer
- Sterk fokus på regelverket knyttet til bruk av kredittfullmakter, herunder spesielt dokumentasjonskrav rundt kundens betjeningsevne, samt beskrivelse av kritiske faktorer i tilknytning til bevilgningen
- Høy kompetanse og lang erfaring hos medarbeidere knyttet til utlånsvirksomheten
- Kreditt gis primært til kunder innenfor bankens geografiske nedslagsfelt med unntak av gode personkunder hvor tilknytning til Helgeland er tilstrekkelig

Konsernet har fastsatt porteføljestyringsmål og konsentrasjonsstyringsmål, utviklingen ifht styringsmål rapporteres rutinemessig og har høy fokus i banken. Det er også etablert oppfølging av utvikling på porteføljekvaliteten (eks. PD pr sted og bransje) og tapsrisiko (eks. IFRS 9 kvantifisering pr sted og bransje). Kredittrisikoeksponeringen styres og følges opp gjennom regelmessige analyser av låntakeres og potensielle låntakeres evne til å betjene renter og avdrag, samt en vurdering av den sikkerhet som ligger til grunn for lånet.

Økonomisk kapital

Ut over kapital avsatt i pilar I for å dekke kredittrisiko, måler banken i tråd med Finanstilsynets modell (fra rundskriv 12/2016) konsentrasjonsrisiko for vekst, engasjement, og for bransjer under Pilar II. Målingene blir gjort ved at nødvendige input data oppdateres pr. beregningstidspunkt.

1.8 Brutto Utlån og tapsavsetning i balansen

Konsern

31.12.18

Utlån til amortisert kost og til virkelig verdi (over utvidet resultat) FVOCI

Brutto utlån (ekskl. fastrente)	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Konsern 31.12.19
	Med forventet tap over 12 måneder	Med forventet tap over levetiden til instrumentet	Med forventet tap over levetiden til instrumentet	Totalt
Brutto utlån (eks. fastrente utlån) pr. 01.01.19	22.813	3.338	638	26.789
Nye lån/kreditter/garantier	6.015	1.369	11	7.395
Overgang fra trinn 1 til trinn 2	-1.936	1.865		-71
Overgang fra trinn 1 til trinn 3	-38		47	9
Overgang fra trinn 2 til trinn 3		-156	158	2
Overgang fra trinn 3 til trinn 2		6	-6	0
Overgang fra trinn 3 til trinn 1	23		-24	-1
Overgang fra trinn 2 til trinn 1	1.037	-1.082		-45
Redusert portefølje (salg/konstatert/mv)	-5.488	-1.180	-290	-6.958
Andre endringer i perioden	-1.598	603	16	-980
Brutto utlån (eks. fastrente utlån) pr. 31.12.19	20.827	4.764	550	26.141
IB Ubenyttet kreditt og finansielle garantier	2.693	299	15	3.007
UB Ubenyttet kreditt og finansielle garantier	2.570	190	23	2.782

Overgang mellom trinn inneholder endring av utlån fra begynnelsen til slutten av perioden.

Utlån fastrente, som måles til virkelig verdi med verdiendring over resultat, inngår ikke.

For informasjon om IFRS 9 tapsvurderinger vises til noteopplysninger.

1.9 Operasjonell risiko

Definisjon

Operasjonell risiko defineres som risikoen som tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, rutiner eller systemer, menneskelige feil, kriminalitet eller eksterne hendelser (omdømme).

Styring og kontroll

Kompetanseutvikling, gode rutiner, god intern kontroll og kvalitetssikring bidrar til styring av den operasjonelle risikoen. Styringsdokumentene og kontrollsystemene er bygget opp for å ivareta effektiv drift, risikokontroll, fornuftige forsiktighetshensyn, korrekt finansiell- og ikke finansiell informasjon, compliance av lover og retningslinjer, og interne retningslinjer og strategier.

Det gjennomføres risikovurdering på alle nivå. Risikovurderingen er dokumentert, og gir også oversikt over prosess og nøkkelkontroller i de operative funksjonene. Det er etablert et avviki og oppfølgings system som er integrert med gjennomførte kontroller. Arbeidet med utviklingen av systemer og prosesser i de operative funksjonene har bidratt til økt fokus på kvalitet og effektivitet, så vel som målrettet drift i konsernet. Dette summeres opp i krav om å holde en viss ansvarlig kapital som sikkerhet for framtidig forventede tap, som konsernet kan bli påført som følge av operasjonell risiko.

Banken registrerer tap tilknyttet hendelser, og gjennomfører en vurdering av merkostnader for å følge opp avviket og rette opp hendelsen.

Vurdert ut fra organisasjonens kompetanse, organisering og ansvarsdeling, samt konsernets inntjening og soliditet, mener styret at konsernets samlede risikoeksponering er forsvarlig. Det gjennomføres en egen vurdering av konsentrasjonsrisiko knyttet til operasjonell risiko.

Økonomisk kapital

Konsernet benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke operasjonell risiko.

Styring og kontroll Pilar II

1.10 Metodevalg og beregning av økonomisk kapital

Banken gjennomfører egne vurderinger etter resultater som Finanstilsynets modell fra rundskriv 12/2016 (med oppdateringer 2019) og anvendelsen av Solvency II¹ kvantifiseringer gir, ut fra konsernets historiske data og statistikk, grunnlag for beregning av kapitalkrav for tilleggsavsetning utover Pilar I.

1.11 Konsentrasjonsrisiko

Definisjon:

Konsentrasjonsrisiko er definert som risikoen for tap som følge av konsentrasjon om enkeltkunder, geografiske områder, enkelte bransjer, sikkerheter med samme risikoegenskaper.

Styring og kontroll

Se eget avsnitt under kredittrisiko.

Kapitalbehovet beregnet i tilknytning til minimumskravet (Pilar I) legges til grunn.

Økonomisk kapital

Ut over kapitalbehovet beregnet under Pilar I vurderes avsetning på enkeltkunder, enkelt næringer, utlånsvekst, eventuelt avvikende negativ porteføljekvalitet. Hvert engasjement vurderes ihht størrelse, risikokategori og sikkerhetsdekning. **For å modellere konsentrasjonsrisiko som følge av bransjesammensetning brukes HHI.**

1.12 Likviditetsrisiko

Definisjon:

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at vi ikke er i stand til å møte våre finansielle forpliktelser.

Styring og kontroll

Styret har vedtatt en strategi for likviditetsstyring som angir hensikt, styringsmål og risikotoleranse for styring av likviditetsrisiko. Strategien har som hovedformål å sørge for at konsernet har en forsvarlig likviditetsstyring som bidrar til å sikre konsernets evne til å innfri sine betalingsforpliktelser.

Likviditetsstrategien gjennomgås årlig av styret. Det har vært lagt særlig vekt på likviditetsrisiko og kommende nye regulatoriske krav til likviditetsstyring i banker.

ILAAP² inngår i bankens ICAAP.

Styret har fokus på at konsernet skal ha en finansstrategi som ivaretar konsernets tilgang til diversifiserte finansieringskilder og langsiktig funding. Styret har vedtatt en finansstrategi som angir hensikt, styringsmål og risikotoleranse for styring av likviditetsrisiko og markedsrisiko. Strategien har som hovedformål å sørge for at konsernet har en forsvarlig likviditetsstyring som bidrar til å sikre konsernets evne til å innfri sine betalingsforpliktelser.

Finansstrategien gjennomgås årlig av styret. Det har vært lagt særlig vekt på likviditetsrisiko og regulatoriske krav til likviditetsstyring i banker.

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom å spre innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Det er fastsatt overordnet mål for likviditetsrisikotoleranse, herunder minstekrav til konsernets strukturelle likviditet, og minstekrav til "flyt" i et middels stresset scenario.

I den operative styringen av konsernets likviditetsrisiko anvendes i tillegg målkrav for likviditetsindikator 1 (i henhold til retningslinjer fra Finanstilsynet), **langsiktig finansieringsgrad**,

¹ Jfr dokumentet stresstester for skadeforsikringselskaper- veil. for utfylling av FTs regneark 06.01.2015

² Internal liquidity adequacy assessment process

innskuddsdekning og krav til likviditetsbufferkapital. Tilpasningen til LCR og NSFR krav er fulgt og konsernet tilfredsstillende kravene til LCR .

Innskuddsdekningen er viktig parameter for oppfølging av likviditetsrisiko, det vil si hvor stor andel av brutto utlån til kunder som er dekket ved innskudd fra kunder.

Styret har fastsatt minstekrav til innskuddsdekning og at andel langsiktige innlån i % av samlede innlån skal utgjøre et angitt minimum.

Prosesser i banken for vurdering av likviditetsrisiko.

Den løpende styringen av konsernets likviditetsområde utøves av Finansdirektør, som utøver sine fullmakter innenfor de retningslinjer, rammer og mål som er satt i konsernets finansstrategi og løpende fullmakter gitt fra finansutvalget. Gjennom styrets årlige revisjon av konsernets finansstrategi foretas en grundig vurdering av rammer og mål sett opp mot konsernets likviditetsrisiko.

Det er videre nedsatt et eget finansutvalg som løpende følger likviditetsrisikoutviklingen. Det foretas månedlig rapportering av status innenfor likviditetsrisikoområdet opp mot vedtatte rammer og mål for likviditetsstyringen til bankens styre.

Utover den løpende oppfølgingen av likviditetsrisiko, gjennomføres også en kvartalsvis overordnet vurdering av likviditetsrisiko i bankens ledergruppe, sammen med vurdering av øvrige risikoområder. Likviditetsrisiko vurderes også gjennom bankens årlige interne risikovurderingsprosess, kvartalsvis ved konsernets egen bedømming av nødvendig kapital for å dekke eksisterende risiko. (ICAAP beregninger)

I konsernets ICAAP inngår også vurdering av likviditetsrisiko i 100 % eid datterselskap Helgeland Boligkreditt AS. Boligkreditselskapet leier inn tjenester fra banken, også på finansområdet. Bankens finansutvalg behandler boligkreditselskapets likviditetsutvikling og gjennomgår mnd. rapporter fra HEBO. Det er utarbeidet egen finansstrategi i boligkreditselskapet. Strategi i forhold til refinansiering av innlån i boligkreditselskapet behandles i HEBOs strategistyre.

Spesielle forhold som påvirker konsernets risiko.

Helgeland Sparebank har opprettholdt et høyt nivå på langsiktig finansiering.

Konsernet har de siste årene gradvis økt både kvaliteten og nivået på likviditetsbufferne, og har gradvis tilpasset bufferne til kommende nye likviditetsbufferkrav i henhold til Basel III/CRD IV.

Konsernets samlede likviditetsbufferkapital vurderes å være tilfredsstillende.

Helgeland Sparebank har offisiell langsiktig rating fra Moody's.

- Issuer rating: A3
- Deposit rating: A3
- Kortsiktig rating: P-2
- Outlook: Stable

Videre har boligkreditselskapet offisiell rating på Aaa med høy sannsynlighet for tidsriktig innfrielse av sine forpliktelser.

Offisiell rating fra Moody's vurderes å styrke konsernets posisjon i innlånsmarkedet i Norge gjennom lavere priser på innlån, spesielt til boligkreditforetaket, **samt at tilgangen til finansieringskilder styrkes når CRD IV/Basel III og Solvency II er fullt implementert.**

Helgeland sparebank utfører også stresstester for å vurdere hvor lenge banken kan overleve et gitt scenario både referert til bankspesifikke kriser og markedsspesifikke kriser. Rammene i bankens finansstrategi gir begrensninger i hvor stor likviditetsrisiko som tillates.

Økonomisk kapital

Det gjøres en bedømming av konsentrasjonsrisikoen knyttet til likviditetsrisiko, vurdering av økonomisk kapital gjennomføres i tråd med krav til ILAAP.

1.13 Markedsrisiko

Definisjon:

Markedsrisiko deles i 4 områder. Akkseprerisiko, dvs risiko knyttet til verdisingninger knyttet til bankens aksjeportefølje. Renterisiko, risiko for tap ved endring i markedsrenten. Kredittspreadrisiko, rente og innlånsportefølje, risiko for tap som følge av endret av avkastningskrav på utsteder. Valutarisiko, risiko for tap som følge av valutatap/posisjoner. Helgeland Sparebank er ikke valutabank, og er heller ikke gjennom andre posisjoner eksponert for valutarisiko.

Styring og kontroll

Styret har vedtatt en markedsrisikostrategi som fastsetter rammer og overordnet mål for konsernets markedsrisikotoleranse, samt rammer for rente-, kredittspread og aksjeprerisiko. Strategien revideres årlig. Konsernet har ikke aktiv handelsportefølje innenfor renter, aksjer eller valuta.

Renterisikoen styres mot det ønskede nivå gjennom rentebindingen på rentebærende verdipapirer og innlån (sertifikater og obligasjoner), samt ved bruk av rentebytteavtaler (renteswapper) for å redusere renterisiko knyttet til fastrentelån. Styret har fastsatt ramme for konsernets samlede renterisiko, og renterisikoen er vurdert til å være lav.

Banken har en relativt konservativ strategi for plasseringer i rentebærende verdipapirer, hvor hovedformålet er å sikre tilfredsstillende likviditetsreserver for banken

Bankens posisjoner i aksjer er i hovedsak strategisk motivert gjennom investeringer i aksjer i datterselskaper, produktselskaper og lokale investeringsselskaper. Markedsrisikoen knyttet til disse aksjeinvesteringene anses å være moderat.

Eierisiko vurderes særskilt knyttet til eierposisjon i et investeringsselskap.

Konsernets valutarisiko anses å være meget lav, da konsernet ikke har aktive valutaporteføljer.

Økonomisk kapital

Kapitalbehovet for markedsrisiko er beregnet etter standardmetoden i.h.t. minimumskravet i Pilar I. I tillegg kvantifiseres risiko ved bruk av Finanstilsynets stresstest for Solvency II (aktuelt ark: markedsrisiko) og dette sees opp mot styringsrammer for markedsrisiko i bankens finansstrategi. I tillegg sees det hen til FT rundskriv 12 2016, vedlegg 3 markedsrisiko.

1.14 Forretningsrisiko

Styring og kontroll

Forretningsrisikoen styres gjennom strategiske analyser av bl.a. markedssituasjonen og mulige endringer i rammebetingelser. Helgeland Sparebank har fokus på faktorer som kan påvirke forretningsrisikoen i den overordnede risikovurderingen som er en del av bankens strategi prosess.

Økonomisk kapital

Forretningsrisiko vurderes langs to akser, operasjonell risiko og systemrisiko. Samlet gjøres en vurdering av styring og kontrollsystem i virksomheten opp mot operasjonell risiko, så vel som samlet risiko ifht. systemrisikobuffer.